

NED. MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER TANDHEELKUNDE

VERKORTE NOTULEN

van de Zeven en Dertigste Algemeene Vergadering van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, op Vrijdag 1 Juli 1938 ('s namiddags 4.30 u.) en Zaterdag 2 Juli 1938 's morgens om 10 uur) in Hotel du Casque, Maastricht.

Voorzitter: B. J. Brugman.

Aanwezigen: Volgens presentielijst werd deze vergadering bezocht door 104 leden.

I. ZITTING VAN VRIJDAGMIDDAG 4.30 UUR.

1. *Opening.*

De Voorzitter.

Mijne Dames en Heeren! Een hartelijk welkom zij U toegeroepen in Maastricht, waar wij ditmaal onze Algemeene Vergadering houden op verzoek van de jubileerende Afdeling Limburg, die als zelfstandige afdeling haar eerste lustrum viert. Van af deze plaats en bij deze gelegenheid willen wij gaarne woorden van gelukwensch tot deze afdeling richten, die gedurende het eerste vijftal jaren van haar bestaan blijk heeft gegeven een afdeling te zijn, waarin het aan actieve belangstelling voor Maatschappij-zaken geenszins ontbreekt en waar ook voor wetenschappelijke voordrachten, lezingen en demonstraties een behoorlijke plaats in het verenigingsleven wordt ingeruimd. Wanneer hierbij de onontbeerlijke goede collegiale geest blijft bestaan, die er tot nu toe steeds was, dan zijn wij overtuigd, dat nog grootere bloei van deze afdeling niet achterwege zal kunnen blijven.

Mijne Dames en Heeren! Thans vragen wij Uw aandacht voor de belangrijkste vraagstukken, die op deze Algemeene Vergadering behandeld zullen worden, n.l. het Ziekenfondsvraagstuk en het kortelings ingediende wetsontwerp, betreffende „Nadere voorzieningen inzake de tandheelkunde”.

Meden wij in de Jaarvergadering van 29 en 30 Januari l.l., na de uitvoerige inleidingen van de collegae Salomons en Becker met de daarop gevolgde uitgebreide discussies, dat onderwerp eerst in een volgende Jaarvergadering, met de noodige conclusies en voorstellen op de agenda te kunnen plaatsen, thans hebben aanpassing aan de omstandigheden het noodig gemaakt het tempo op te voeren en die

voorbereidingen te treffen, om *nu* reeds een uitspraak van de Algemeene Vergadering omtrent dit zeer belangrijke onderwerp te verkrijgen. Hierna zal verder gewerkt dienen te worden aan *die* punten van dit vraagstuk, die nog om nadere opheldering vragen. Hoe deze uitspraak ook uit moge vallen, vast staat in ieder geval, dat het de hoogste tijd wordt, dat bepaalde principes en richtlijnen worden vastgelegd en aangenomen, waarvan wij verwachten, dat daardoor de Maatschappij innerlijk aan kracht en eenheid zal winnen, waardoor het ook mogelijk wordt naar buiten krachtig te kunnen getuigen van *het* Maatschappijstandpunt in deze zoo moeilijke materie. Wij zijn er ten volle van overtuigd, dat de toestanden in het Ziekenfondswezen t.o.v. de tandheekkundige hulpverlening, in het algemeen, nog bij lange na niet ideaal te noemen zijn en in sommige plaatsen zelfs tot wantoestanden aanleiding geven. Hierin kunnen wij en zullen wij niet mogen berusten.

Gedeeltelijk is onze hoop nog gevestigd op de resultaten der besprekingen, die gevoerd zullen worden in de Studiecommissie door de Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst hiertoe ingesteld. Overigens zullen wij niet nalaten bij de daartoe bevoegde instanties invloed te blijven uitoefenen, dat langs wettelijken weg, datgene geregeld zal worden, wat wij in een geordende samenleving en maatschappij als gebiedend noodzakelijk achten.

Het tweede belangrijke vraagstuk en thans in hooge mate actueel, is dat der onbevoegde uitoefening der tandheekkunde.

Reeds jaren lang bereikten onze besturende colleges bij herhaling talloze klachten over dit maatschappelijk euvel. Pogingen onzerzijds reeds vroeger aangewend om hieraan een einde te maken hebben weliswaar het gevolg gehad van een incidenteele en krachtigere actie in deze, maar de heerschende verwarring op dit gebied was van dien aard, dat deze actie geleidelijk verslaptte en afnam, waardoor de onbevoegde uitoefening van jaar tot jaar in beangstigende mate toenam.

Bij het optreden van den nieuwen Minister van Sociale Zaken hebben wij in een audiëntie Zijne Excellentie dan ook op den omvang en het gevaar van dezen mistoestand gewezen en werd ons medegedeeld, dat het een en ander de volle belangstelling van den Minister had. Uit de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer betreffende de begrooting van het Departement van Sociale Zaken en in de zitting van de Tweede Kamer op 26 Nov. 1937 mochten wij met voldoening vernemen, dat de Minister hoopte nog tijdens dit parlementair zittingsjaar de kwestie der tandtechnici tot een goed einde te brengen. Uit de pers heeft men enkele dagen geleden kunnen vernemen, dat door den Minister dienaangaande een wetsvoorstel is ingediend, hetwelk een nieuw examen in uitzicht stelt voor die tandtechnici, die voor het examen bij de wet van 18 Mei 1929 bedoeld, toegelaten waren geweest. De Minister heeft het noodig geoordeeld bij dezelfde wet de bevoegdheid van de tandheekkundigen nader te regelen. Uit de Memorie van Toelichting, die dit wetsontwerp vergezelt, blijkt, dat dit wetsontwerp is tot stand gekomen na een veelzijdig overleg, waarbij den Minister is gebleken:

„dat door de organisaties van de het meest bij deze zaak betrokkenen, te weten de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der tandheelkunde, de Nederlandsche Vereeniging van Tandheelkundigen en de Vereeniging van Tandtechnici, met den inhoud van het ontwerp in hoofdzaken wordt ingestemd. Voor zoover dat niet het geval is, zal de totstandkoming der voorgestelde regeling zonder tegenkanting worden aanvaard en zal eventueel bij de uitvoering medewerking worden verleend.”

Verder citeeren wij:

„Volledigheidshalve zij nog opgemerkt, dat de categorie der tandheelkundigen binnen afzienbaren tijd niet meer zal bestaan. Alsdan zal er geen uitzondering meer zijn op hetgeen voor den ondergeteekende in beginsel de eenige juiste toestand is, namelijk, dat de uitoefening der tandheelkunst het uitsluitend domein is van artsen en tandartsen.

„Indien dit ontwerp tot wet wordt verheven, zal een betrekkelijk kleine groep van personen, die zich niet ten onrechte in hun levensbestaan ernstig gedupeerd gevoelen, in de gelegenheid worden gesteld dit op regelmatige wijze te herkrigjen. Voorts kan dan tevens met kracht strafrechtelijk worden opgetreden tegen de zeer vele zich noemende tandtechnici, die ongeoorloofde praktijken beoefenen, en die bij de thans bestaande onzekerheid veelal ongestoord hun gang gaan. De volksgezondheid zal dientengevolge zijn gebaat.”

Wanneer inderdaad dit wetsontwerp tot wet zal zijn verheven, kunnen wij derhalve ingevolgd de toezegging van den Minister in de Memorie gedaan, redelijkerwijze verwachten, dat aan de onbevoegde uitoefening der tandheelkunde paal en perk zal worden gesteld en met kracht strafrechtelijk zal worden opgetreden. Dan zal uiteindelijk op dit terrein iets zeer belangrijks zijn bereikt, dat tot nu toe tot die vrome wenschen behoorde, waarvan op verwezelijking geen uitzicht bestond.

Bij de belangrijkheid van deze vraagstukken raken andere, overigens geenszins onbelangrijke problemen eenigszins op den achtergrond.

Toch willen wij niet nalaten U mede te deelen, dat aan het probleem schooltandverzorging met kracht wordt gewerkt en dat o.a. in voorbereiding zijn: een instructie voor de Afd.-schooltandverzorgingscommissies en een instructie voor de schooltandartsen en dat overwogen wordt op welke wijze het beste contrôle kan worden uitgeoefend.

Het ligt eveneens in ons voornemen zoo spoedig mogelijk een commissie in te stellen, met het doel de constructie en werkwijze van de Maatschappij zoowel uit organisatorisch als financieel oogpunt te bestudeeren en hierover rapport uit te brengen.

Veel werk wacht ons in het nog resteerende vereenigingsjaar, mede in verband met het a.s. jubileum van de Maatschappij. Dit vele werk zal alleen mogelijk zijn onder voorwaarde, dat hierbij zij een groote onderlinge samenwerking, een gezonde en opbouwende kritiek en een goede geest van collegialiteit en saamhoorigheid.

In het vertrouwen, dat wij in ruime mate op de vervulling van deze

voorwaarden mogen rekenen verklaar ik deze Algemeene Vergadering voor geopend. (Applaus).

2. Notulen.

(De verkorte notulen der 36e Algemeene Vergadering zijn opgenomen in het *Tijdschrift voor Tandheelkunde* van Mei 1938).

De Voorzitter.

Is er iemand, die eenige op- of aanmerking heeft op deze notulen? Zoo niet, dan zijn zij, onder dankzegging aan de samenstellers, hierbij goedgekeurd.

Als gast in deze afdeeling zou ik eerst het droeve verlies willen memoereen, dat deze afdeeling geleden heeft door het overlijden van collega *Gerards* uit Heerlen, één harer meest geziene en actieve figuren.

Mag ik U verzoeken op te staan ten einde aan deze onze deelneming uiting te geven?

(De aanwezigen staan op en nemen eenigen tijd volledige stilte in acht).
Dank U!

Ik richt thans een woord tot den penningmeester, die kortelings zijn 25-jarig jubileum heeft gevierd. In het *Tijdschrift voor Tandheelkunde* heeft men kennis kunnen nemen van de verdiensten van collega *Edel*. Bij zijn jubileum hebben wij de eer gehad te mogen getuigen van de velerlei functies, die hij vervult en van de loffelijke en prettige en voortreffelijke wijze, waarop hij dit alles altijd heeft gedaan.

Ook thans, in deze algemeene vergadering zou ik collega *Edel* hulde en dank willen brengen voor alles wat hij voor de Maatschappij heeft gedaan. Wij verheugen er ons op nog langen tijd van zijn diensten gebruik te mogen maken. (Applaus).

3. Ingekomen stukken.

De heer *Salomons*:

1. *M. de V.* Er is bericht ingekomen van den Minister van Sociale Zaken, dat hij verhinderd is deze vergadering bij te wonen; maar de directeur-generaal der volksgezondheid hoopt hem morgen hier te vertegenwoordigen.

2. Ook van den heer *Eykel*, hoofdinspecteur der volksgezondheid is een bericht ontvangen, dat hij tot zijn leedwezen verhinderd is onze vergadering bij te wonen.

4. De collega's *Rozendaal*, *Oostingh*, *Claessens*, *Pool* en *Bruske* hebben meegedeeld, dat zij niet ter vergadering kunnen komen.

4. Ingekomen is een brief van ondergeteekende van den volgende inhoud:

„Aan de Algemeene Vergadering van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, Maastricht, 1.7.1938.

„Geachte Collegae,

„Na breedvoerige bespreking met onzen voorzitter, deel ik U „hierbij mede, dat ik besloten ben de functie van voorzitter der „Centrale Ziekenfonds-Commissie met ingang van 1 Juli neer te „leggen.

„Door de dagelijks toenemende werkzaamheden verbonden aan „het algemeen secretariaat onzer Maatschappij en het feit, dat ik „de a.s. winter zeer veel arbeid zal hebben te verrichten in verband „met de voorgenomen uitgave van een gedenkboek in 1939, ter „gelegenheid van het 25-jarig bestaan onzer Maatschappij, zie ik „mij genoodzaakt, hoewel mijn zittingsperiode als voorzitter der „C.Z.C. pas op 1 Januari 1939 eindigt, reeds nu mijn ontslag- „aanvraag in te dienen, in de hoop, dat Gij mij die wel zult willen „verleenen.

„Uwe vergadering dankzeggend voor het vertrouwen, dat Gij „in mij hebt gesteld, door mij gedurende meerdere jaren deze moei- „lijke en verantwoordelijke taak op te dragen en mijn mede-C.Z.C.- „leden voor de buitengewoon prettige en vriendschappelijke samen- „werking, verblijf ik

met collegialen groet

w.g. J. A. Salomons,
Voorzitter C.Z.C.”

5. Ingekomen is voorts het jaarverslag van het *Tijdschrift voor Tandheelkunde* over 1937, dat ter sprake komt bij punt 6 van de agenda.

De Voorzitter:

Ik zou aan het voorlaatste ingekomen stuk enkele woorden willen toevoegen.

Geheel en al onverwacht kwam het besluit van collega Salomons voor ons bestuur niet, althans niet voor mij. Wij moeten intusschen verder werken. Wij hebben de C.Z.C. verzocht zoo lang onder vice-voorzitterschap van collega Paerl de zaken te blijven behartigen en tot de volgende algemeene vergadering te blijven waarnemen, waarop dan in de vacature zal worden voorzien.

Ofschoon aan de werkwijze bezwaren verbonden zijn, heeft de C.Z.C. zich bereid verklaard daarin te berusten.

Ik zou hieraan willen toevoegen woorden van dank en hulde voor alles wat collega Salomons in deze commissie heeft gedaan, maar ik zou dit liever willen uitstellen tot een volgende gelegenheid, n.l. de a.s. Januari-vergadering.

5. Ik stel U voor thans het ingekomen stuk: *Verslag van het Tijdschrift voor Tandheelkunde* te doen voorlezen.

De secretaris leest dit verslag voor.

De Voorzitter:

Ik dank den secretaris voor het voorlezen van dit ingekomen stuk.

Heeft iemand naar aanleiding daarvan iets op te merken? Zoo niet dan is het verslag zonder opmerkingen aanvaard.

4. *Voorstel van het Hoofdbestuur tot wijziging van enkele artikelen der Statuten (Bijlage 1).*

De Voorzitter:

Ik meen de algemeene vergadering een kleine toelichting te moeten geven.

Zooals U weet hebben den afdeelingen nog meer statutenwijzigingen bereikt, die U evenwel niet op de agenda vindt. De reden is, dat wij niet alle artikelen in de H.B.-vergadering konden gereed krijgen en men het beter vond die aan te houden tot een volgende algemeene vergadering. Dit stond in verband met andere zeer belangrijke kwesties, die veel tijd vorderden in de H.B.vergadering. Slechts voor de artikelen 17 A en 19 is een uitzondering gemaakt. Deze artikelen waren actueel. Wij moesten deze artikelen hanteeren in de vorige zomervergadering en ons is in enkele gevallen gebleken, dat de praktijk daarin niet voldoende voorzag, o.a. omtrent de juridische kwestie of een algemeene vergadering al of niet gerechtigd was de beoordeeling van een door het H.B. genomen bindend besluit uit te stellen tot een volgende algemeene vergadering. Dat was niet zoo duidelijk omschreven, dat daarover geen twijfel kon bestaan.

In de tweede plaats bestond er eenige twijfel over de interpretatie van het woord „beoordeelen”, hetwelk in dat artikel voorkomt.

Vervolgens heeft het H.B. gemeend, wanneer er wel eens spoedischende gevallen zijn, dat het dan niet altijd zijn toevlucht dient te moeten nemen tot „bindende” besluiten, maar dat de mogelijkheid moet openstaan, dat het H.B. met de noodige waarborgen optreedt voor en in naam van de algemeene vergadering, in zaken waarover de algemeene vergadering heeft te beslissen, om deze daarna door de algemeene vergadering te laten sanctionneeren.

Mag ik vragen, of iemand naar aanleiding van deze redactie der statutenwijzigingen eenige op- of aanmerking heeft?

Niemand? Dan zijn zij met algemeene stemmen aanvaard.

Ik wil nog even memoreeren, dat wij met het aanvragen van de koninklijke goedkeuring op deze statutenwijziging nog even op de andere statutenwijzigingen wachten, zoodat wij niet tweemaal de daarvoor noodige kosten moeten maken.

Verder deel ik U mede, dat het onze bedoeling is een commissie te benoemen, die op korten termijn het huishoudelijk reglement zal herzien en die haar aandacht zal wijden aan de constructie en werkwijze van de Maatschappij.

Herziening van bindend besluit II:

„Het is den leden der Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde niet geoorloofd tandtechnisch werk „te laten vervaardigen door hen, die onbevoegd tandheelkunde „uitoefenen”.

De Voorzitter:

Ik koppel daaraan vast een nadere toelichting omtrent het ingediende

wetsontwerp inzake „Nadere voorzieningen inzake de tandheelkunde”, omdat dit met deze materie eenigszins samenhangt.

Reglementair moeten bindende besluiten om de 5 jaar worden herzien.

Is er iemand, die bezwaar heeft tegen bestendiging van Bindend Besluit II (dat de voorzitter nog eens voorleest)?

Zoo niet, dan is bestendiging met algemeene stemmen aanvaard en zal dit verder aan referendum worden onderworpen. De uitslag zal U worden meegedeeld. Een en ander zooals dit reglementair is voorgescreven.

Hierna doet de Voorzitter uitvoerige mededeelingen over den gang van zaken bij het tot stand komen van het wetsontwerp: „Nadere voorzieningen inzake de tandheelkunde”.

Nadat besprekingen hadden plaats gehad in D.B. en H.B. kreeg het D.B. de gelegenheid in een particuliere audiëntie het standpunt van de Maatschappij nader toe te lichten en de bezwaren te ontvouwen.

Ook in een correspondentie met het Departement werd een en ander nog eens schriftelijk vastgelegd.

Dat door het H.B. ten slotte, ofschoon het ontwerp uiteraard niet geheel en al zijn instemming kan hebben, toch de medewerking bij de eventueele uitvoering is toegezegd, ligt in het feit, dat de Minister uitdrukkelijk verklaard heeft dat dan ook door de Regeering op de meest krachtige wijze tegen de onbevoegde uitoefening zou worden opgetreden.

De secretaris leest hierna het wetsontwerp voor — (in extenso opgenomen in het Juli-nummer *T. v. T.*).

Vervolgens doet de voorzitter voorlezing van de correspondentie tusschen het Hoofdbestuur en den Minister van Sociale Zaken gevoerd, waarin het Hoofdbestuur zijn standpunt nogmaals uitvoerig uiteenzet.

De vergadering vereenigt zich met het beleid van het Hoofdbestuur.

Ook over de vraag of de Maatschappij haar medewerking zal verleen bij het samenstellen der examen-commissie, ontspint zich een uitvoerige discussie.

De meening van het H.B. luidt, dat diegenen, die daarvoor worden aangezocht, ernstig te overwegen hebben, of het hun mogelijk is in de examen-commissie zitting te nemen en dat in dit geval zij van het H.B. niet zullen te hooren krijgen, dat het een Maatschappij-belang is dit niet te doen.

Integendeel, het Mij.-belang is op dit oogenblik, dat te goeder trouw alle medewerking gegeven wordt, die van de Maatschappij en dus van haar leden kan worden verwacht, hetgeen geen inbreuk maakt op de persoonlijke vrijheid, om eventueel geen zitting in de examen-commissie te nemen.

De Voorzitter:

Het H.B. heeft gemeend U rekening en verantwoording af te moeten leggen van zijn houding in deze kwestie en U in ruime mate te moeten inlichten.

Dan rest mij op dit oogenblik een woord van oprechten dank te brengen aan allen die bij de totstandkoming van deze kwestie in het H.B. hebben

meegewerkt en die ons waardevolle adviezen hebben verstrekt en aan de besprekingen hieromtrent hebben deelgenomen, o.a. de eereleden en collega Jan Visser en den juridisch adviseur, van wie ik verder niemand met name wil noemen. Ik maak alleen één uitzondering voor collega Sanders, die werkelijk met onverflauwd en ijver en energie zeer veel tijd aan deze zaak heeft besteed en het H.B. met zeer waardevolle adviezen heeft gediend. Ik kan U er bij zeggen, dat de antwoorden, die wij den Minister hebben mogen sturen, het werk zijn van den heer Sanders, die daarvoor aller oprechte hulde verdient. (Applaus). Ik schors thans de vergadering tot 8 uur.

II. ZITTING VAN VRIJDAGAVOND 8 UUR.

De Voorzitter:

Ik heropen de vergadering en stel aan de orde:

7. *Voorstel van het Hoofdbestuur om op advies van de Commissie voor Beroepsethiek wijziging te brengen in den Codex (Bijlage II).*

Het Hoofdbestuur stelt op advies van de Commissie voor Beroepsethiek voor, om uit de Codex voor Beroepsethiek te laten vervallen de zinsnede:

„(Het blijft de Maatschappij of hare afdelingen overgelaten om „voor persoonlijke of collectieve aankondigingen van de tandartsen „in een bepaalde stad of bepaald rayon, regelingen vast te stellen, „welke van de bovenstaande afwijken).”

Dit staat in den codex en berust op bepaalde toestanden in het land o.a. was het de gewoonte in de afdeling Noord-Nederland collectief te adverteeren. Mijn voorganger, collega Noord, en de voorzitter van de Commissie voor Beroepsethiek hebben naar aanleiding van besprekingen met de bestuursleden van de afdeling Noord-Nederland deze afdeling indertijd bezocht. Op de afdelingsvergadering hebben zij de wenschelijkheid betoogd, dat het collectief adverteeren in het vervolg achterwege zou blijven. Dit heeft tot resultaat gehad, dat het collectief adverteeren in Groningen is gestaakt.

Het komt de Commissie voor Beroepsethiek voor, nu met deze voor naamste, heerschende toestand is afgerekend, dat deze bepaling uit den codex moet worden geschrapt en dat het nu verder geen nut heeft ruimte open te laten om de Maatschappij of haar afdelingen vrij te laten inzake het adverteeren.

Het H.B. stelt dus voor, zich baseerend op den uitslag in de afdelingen, waarbij de afdelingen Den Haag en Overijssel tegen de wijziging zijn, dit voorstel tot schrapping der bepaling te aanvaarden.

In Den Haag heerscht de plaatselijke toestand, waarbij de collega's zich in den telefoongids een plaats verzekeren, die hen als tandartsen aankondigt. Ik weet, dat dit in de Commissie voor Beroepsethiek niet gaarne gezien wordt en dat men van meening is, nu Groningen zijn

bezwaren heeft laten vallen om regelmatig en collectief te adverteeren, dat het thans ook wenschelijk is, dat Den Haag dit voorbeeld volgt en het collectief vermelden van de tandartsen onder de rubriek tandartsen in den telefoongids vermijdt. Van de zijde van Den Haag hoort men het bekende Leitmotiv, dat het publiek dan weet welke tandartsen er zijn en dat een abonné of patient gemakkelijker in den telefoongids kan zoeken.

Maar desondanks meent het H.B. en de Commissie voor Beroepsethiek, dat deze bepaling niet moet worden gehandhaafd in den codex.

De afdeling Overijssel heeft hiertegen een ander bezwaar ingebracht. Overijssel heeft niet direct dergelijke toestanden, maar de bezwaren berusten op andere gronden, n.l. dat er een dispensatiemogelijkheid moet openblijven.

Na deze uitvoerige uiteenzetting van den voorzitter ontspint zich een zeer geanimeerd debat, waaruit blijkt, dat vele collegae, zoowel uit de afdeling 's Gravenhage en O., als uit de afdeling Noord-Holland van meening zijn, dat men het opnemen van een collectieve lijst der tandartsen in een telefoongids niet zonder meer mag verbieden en niet als een advertentie mag beschouwen.

Tenslotte vraagt de voorzitter der Commissie voor Beroepsethiek schorsing der beraadslagingen, om alsnog overleg te kunnen plegen met zijn commissieleden en dit punt dan later op den avond aan een beslissing te onderwerpen.

8. *Inleiding van den heer Jan Visser, voorzitter der Commissie tot bestudeering van het Tandtechnikersvraagstuk.* (Bijlage III).

De Voorzitter

Het D.B. heeft met de commissie tot bestudeering van het tandtechnikersvraagstuk een onderhoud gehad, waarbij eerst onder het oog is gezien een reorganisatie van de commissie. Zooals U weet zijn in den loop der jaren aan de taak der commissie verschillende nieuwe opdrachten toegevoegd, zoodat de naam der commissie niet meer ten volle datgene dekt wat de commissie in opdracht van de algemeene vergadering verricht. Na lange discussies zijn wij tot deze oplossing gekomen, den naam van de commissie te veranderen in „Tandtechnische Orderings Commissie” (T.O.C.). Deze commissie omvat: 1e. het terrein der laboratoriumhoudende tandtechnici; 2e. onderhoudt de commissie contact met den Vakbond van loontrekkende Tandtechnici; 3e. onderhoudt de commissie het contact met het dental-depot-wezen en den vakbond. Zoodoende was de naam der commissie niet meer passend bij haar taak en meenden wij, dat de nieuwe naam meer in overeenstemming was met hetgeen de commissie doet.

Uit de oude Commissie tot Bestudeering van het Tandtechnikersvraagstuk werd geformeerd een afvaardiging naar een andere commissie, waarin ook afgevaardigden zaten van de laboratoriumhouders. Deze commissie werd genoemd de Contact-Commissie.

Ook voor de ander. groepen is een dergelijke contactcommissie noodig en gewenscht.

Het is in het bestuurscollege moeilijk, volledig voeling met deze commissie te hebben. Wij hebben ons gedacht, dat aan het hoofd van deze commissies één man zou staan, die het geheele terrein zou kunnen overzien en aan het H.B. en de algemeene vergadering rapport zou kunnen uitbrengen. Aangezien deze taak voor één man zeer zwaar is en het zeer wel noodig zou kunnen zijn, dat hij ter zijde moet worden gestaan door een tweede, die van deze materie even goed op de hoogte zou zijn, hebben wij gemeend er een vice-voorzitter aan toe te moeten voegen, — collega *S a l o m o n s* blijft secretaris — en deze commissie met eenige leden uit te breiden. Enkele collega's zijn daarvoor aangeschreven en hebben zich bereid verklaard in de commissie zitting te nemen.

Uit deze grootere commissie, dan bestaande uit negen leden, zullen de vershilende contacten worden gegroepeerd met de zoo even door mij genoemde groepen van personen, die nauw met de tandheelkunde samenhangen. Deze contacten worden door den voorzitter der commissie in de T.O.C. regelmatig nagegaan en onderhouden, zoodat het uiteindelijk ook mogelijk zal zijn in het H.B. en de algemeene vergadering een duidelijk overzicht te krijgen van de werkzaamheden der commissie en van wat op orderingsgebied van de tandtechniek noodig is.

Ik meen met deze inleiding te mogen volstaan.

Wanneer iemand nog nadere toelichtingen wenscht, ben ik bereid die te geven.

Zoo niet, dan geef ik thans het woord aan collega *V i s s e r*, die ter inleiding van het voorstel, genoemd in bijlage III, een en ander zal mededeelen.

De heer *J a n V i s s e r*:

Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heeren!

Ik heb reeds meermalen op Uw vergadering het voorrecht gehad het woord te mogen voeren omtrent de regeling van de tandtechnische aangelegenheden en alles wat er mee in verband staat. Tot nu toe is daarbij een vrij optimistisch verslag uit mijn mond gekomen. Dat is het verslag van den man, die aan het bouwen is en niet weet hoe alles ten slotte er uit zal zien, maar in de hoop, dat het goed zal worden. Het is mij daarbij gegaan als menig bouwmeester, wien, als het gebouw staat en het dak er op komt en aan verven en inrichten moet worden gedacht, de angst om het hart slaat. Ik zal dus nu geen optimistisch geluid doen hooren als in het verleden. Ik moet een pessimistisch geluid laten hooren. Ik heb mij niet ontevinsd, dat ik voor deze vergadering zou komen te staan met een geluid, waarbij ik moest zeggen: Het gaat er om, zullen wij het winnen, of zullen wij het achteraf nog verliezen na alle moeite?

Toen wij deze zaak opzetten, hebben wij een betrekkelijk lange periode van aanloop genomen en hebben direct ingezien, dat het niet zou gelukken in een half jaar deze zaak in orde te krijgen. Iedere tandarts zou zijn prijs betalen, ieder laboratorium zou zijn loonen betalen en in heel het land zou pais en vree zijn. Wij wisten het wel en wij hebben een

lange periode uitgetrokken en ik moet namens deze commissie verklaren, dat op dit oogenblik, Juli 1938, de zaak nog lang niet voor elkaar is. Wij kunnen ons niet ontveinzen, dat wij opgeschoten zijn, en dat veel van de oorspronkelijke misère aan den kant is gesteld en dat wij inderdaad kunnen rekenen op een zeer behoorlijke medewerking van de zijde van de laboratoria, maar er blijft altijd tegenwerking. Die moeten wij niet alleen zoeken onder de laboratoria, maar ook onder onze eigen leden van de Maatschappij en die tandartsen, die geen lid zijn van de Maatschappij. Nu wij zoo langzamerhand alle goede collega's hebben opgenomen in onze gelederen, krijgen wij last van de onwilligen. Wij moeten ons daarom goed rekenschap geven wat wij voor de toekomst wenschen. Moet hetgeen geldt voor minstens 70 % of 80 % van de leden en waarbij zij zich wel bevinden, gelden in den lande, of moeten deze goedwillenden de dupe worden ten bate van enkelen, die niet mee willen spelen?

Ik had de gelegenheid, in een conferentie enkele avonden geleden, met één van de laboratoriumhouders, die zich kortelings heeft aangesloten, ditzelfde te beweren. Deze heer kwam met een aantal klachten: dit was niet goed, en daar werd hij gedupeerd enz. Ik zeide hem: Ik wil U dit precies uitleggen, maar één ding moet ik van te voren zeggen: waarom hebt U niet van het begin af meegespeeld, dan waren al Uw bezwaren in ons project verwerkt.

Datzelfde verwijt richt ik eenigszins tot de collega's, die op dit oogenblik nog niet meespelen willen. Als de regelingen van deze contactcommissie niet goed zijn, dan is er plenty gelegenheid daarin wijziging te brengen. Wij zijn niet alwetend en niet almachtig en de overeenkomst kan elk oogenblik worden gewijzigd. Wij kunnen het minimum tarief verlagen of wijzigen of verhoogen. Maar wat wij moeten hebben om iets tot stand te brengen is de medewerking van alle welwillende collega's. Dien indruk hebben wij helaas nog niet.

U moet dit niet al te zwaar opvatten. Ten slotte speelt het gros mee en speelt het goed mee. Er zijn vele collega's, die zich groote offers hebben moeten getroosten om mee te doen en het gedaan hebben zonder protest. Aan hen mijn dank en voor hen mijn bewondering. Want het is heel moeilijk te begrijpen, wat het werk eigenlijk kost aan degenen die het doen, hoeveel moeilijkheden er zijn, enz.; wij zullen U er niet mee lastig vallen. Dit kunnen wij gezamenlijk oplossen, mits U ons Uw medewerking en Uw vertrouwen geeft. Zijn er dingen, die volgens U niet in orde zijn, rapporteer ze, zij krijgen alle aandacht. Het gaat niet altijd vlug. Dat weten wij. Ons werk kan niet altijd vlug gaan, maar Uw klachten worden nooit genegeerd en nooit in de prullemand gedeponeerd. Maar als een laboratorium er na veel moeilijkheden toe gekomen is in ons verband mee te spelen en wij gaan zijn cliënten na en wij hooren, dat als zij die tarieven moeten betalen, zij liever een eigen technicus nemen, dan kunnen wij daar niet tegen op, want het laboratorium, dat het betreft, behoort altijd aan een kleinen man; de grooten hebben wij al lang in het verband en wat die voor fouten maken, kunnen wij wel aan. Voor hen staat een groot belang op het spel om mee te doen. Maar die

kleine man heeft drie of vier klanten en hij weet, dat als hij doorzet, wat hij gaarne wil doen en bij zijn klanten komt, de klanten zeggen: als je ons dit vraagt loopen wij weg. „Maar Uw Maatschappij schrijft U dit voor”. Dat kan mij niet schelen, zegt hij, maar ik ga weg en neem een eigen technicus. Dat is eigenlijk een standpunt, dat niet geoorloofd is. En als er iets in den codex hiervoor zou moeten staan, zou het moeten zijn, dat dit een onethisch optreden van den tandarts is.

Dan komt de V.L.H.T. bij ons en zegt: Hoe zit dat, dat zijn jullui leden. Ik antwoord: Jullui hebt goed praten, stukken maken is gemakkelijk genoeg, wij kunnen hen allen er uit zetten, enz.; maar dat willen wij niet. Wij hebben geprobeerd iets gezamenlijk op te bouwen en dat houden wij een tijd vol. Er zal een moment komen, dat wij moeten kiezen of deelen, maar voor het oogenblik moeten wij probeeren alles aan elkaar te lijmen totdat het goed komt.

Als ons werk nu ondermijnd wordt door onze eigen leden, dan is het D.B. zeer diligent. Als wij klachten doorgeven, schrijven zij, maar dan is het kwaad al gebeurd. De man is dan ook al geschokt in zijn vertrouwen, dat hij zou samenwerken met een groep tandartsen, die eerlijk bedoelt tot een behoorlijke regeling te komen. Dat is werkelijk een groote ontmoediging voor hen, die dit werk doen. Dan praat ik niet over hetgeen ik de vorige vergadering heb gesignaleerd, dat de tandarts en het kleine laboratorium samengaan en knoeien op een manier, waarvan zij denken, dat niemand er achter komt. Die heer krijgt zijn bons en betaalt zijn rekening per giro en dan komt de technicus hem later een paar bankjes van tien terugbrengen. Dat is gesignaleerd. Ik heb gezegd: daar stappen wij overheen, want mijn collega's zijn niet van dit kaliber en wij weten, dat wij altijd met enkele weinige onwilligen moeten rekening houden. Ik bedoel niet, dat wij daarvoor hier andere maatregelen moeten nemen, maar ik bedoelde: wat voor figuur slaan wij als Maatschappij tegenover de V.L.H.T. en in welke positie komt die kleine man te staan, die kiezen moet tusschen zijn brood of knoeien met den tandarts, die tracht hem te bewerken, dat hij minder laat betalen dan hij verplicht is.

Ik geef U dit geluid even om U te doen gevoelen, hoe groot de moeilijkheden zijn, tenzij men radicaal zegt: Gezegd is gezegd en nu is het uit, nu staat het zoo. Wij zitten altijd met menschen die dispensatie hebben en wij hebben altijd de moeilijkheid, dat in verband met de plaatselijke gesteldheid in het land, niet overal dezelfde prijs kan worden betaald.

Zoolang U ons Uw vertrouwen geeft dit te doen, zal het geen ernstige schokken geven, maar er moet liquidatie komen en die kan alleen komen, als wij voortdurend op de hoogte blijven van den stand van zaken in het land. Het is niet erg als op bepaalde plaatsen in het land iets minder wordt betaald. Dat kost de Maatschappij geen prestige. Wat wel prestige kost is, als iets gebeurt, zoodanig, dat wij niet weten waarom men onze sanctie niet gevraagd heeft. Daarom leggen wij sterk den nadruk op goede en scherpe contrôle. Tot nu toe heeft de Maatschappij daar een penningse aan bijgedragen, maar dit blijkt niet voldoende. Nu is het voor-

stel van D.B., na lange besprekingen met de commissie om voor elke order twee cent meer te gaan betalen.

Nu leg ik U dit vraagstuk voor. Toen dit besproken werd en ik in de contactcommissie kwam om dit mede te deelen, schrokken alle technici en zij zeiden, dat doen die tandartsen nooit. Ik zeide: Mijne heeren, laten wij aan de bedragen gaan denken. Wij praten over een verschil van f 1,— of f 2,— en nu gaat het over een verschil van twee cent, met de garantie, dat de uitdrukkelijke eisch, die gij gesteld hebt aan de commissie om te zorgen, dat wat wij deden, de zaak behoorlijk gecontroleerd zou worden, vervuld wordt; en dat kost twee cent per order. En dan zouden wij het niet doen? Ik ga met een gerust hart naar de algemeene vergadering en daar kan geen collega eenig bezwaar tegen hebben.

(Applaus).

Als ik nu verder ga met mijn beschouwingen over het geheele werk, dan komen wij tot hetgeen sub 2e wordt voorgesteld, dat de leden der Maatschappij zich verplichten bij het uitvoeren dezer contrôle de grootst mogelijke medewerking te verleenen. U voelt wel, dat dit uit de zaak voortvloeit. Wij hebben tot nu toe nooit bij de tandartsen gecontroleerd maar welwillend gevraagd, of zij ons deze of gene inlichting konden geven. Maar het is tegenover de andere vereeniging niet juist, als zij haar leden moet laten controleeren, tot in diepste diepten van hun zaken en dat de tandartsen zouden zeggen: dat doen wij niet. Deze contrôle zal natuurlijk in den meest kieschen zin worden uitgeoefend. Het zal worden gedaan door opvragen van bepaalde bescheiden en door het opvragen van bescheiden van bepaalde laboratoria. Hoe die contrôle er uit zal zien, weet ik niet en zal ik hier niet voorstellen. Het is alleen de ruggesteun van U en het H.B. om op Uw medewerking te kunnen rekenen bij de contrôle, zonder welke wij nooit den sluitsteen krijgen op het contrôlewerk, dat onze controleur doet. Als er eenzijdig gecontroleerd wordt, houden wij de moeilijkheid van een lek over en als de contrôle aan twee zijden plaats vindt, komt het lek altijd te voorschijn.

Vervolgens punt 3. Dit betreft de salarissen van tandtechnici in loondienst. Het zal de vergadering wel verwonderen, dat wij daar niet eerder mee gekomen zijn. Dat is voortgesproten uit het feit, dat bij onze enquête gebleken is, dat over de geheele linie bij de tandartsen zeer behoorlijke loonen werden betaald en daar onze aandacht moest worden gericht op het organiseren van de in loondienst zijnde technici bij laboratoria, kon dit voorloopig wel met rust gelaten worden. Maar ik heb daar even gezegd, dat wij aan het einde zijn van het bouwen en dus gaan wij rondkijken en is het gebouw niet zoo gaaf meer als ik meende. Er zijn inderdaad toestanden bij tandartsen, die eigenlijk niet mochten bestaan. Maar dat is niet de hoofdzaak. De hoofdzaak is, dat ik, op mijn plaats, en mijn commissie, op haar plaats, tot de laboratoriumhouders kan zeggen: Heeren, als gij Uw prijs goed berekend hebt — en die komt U inderdaad toe, — als U maar een redelijke winst hebt en U Uw personeel een redelijk loon betaalt, dan bestaat het niet, dat een tandarts individueel tegen U kan concurreren.

Nu komt het groote vraagstuk voor de laboratoria. Ziekenfondsen

beweren op dit oogenblik niet het minimum tarief te kunnen gaan betalen, uit hoofde van het feit, dat zij deze zaak goedkooper zelfstandig zouden kunnen exploiteeren. Nu moet achter ons staan het bewustzijn, dat het niet gaat. Wij moeten dien menschen den ruggesteun kunnen geven: torn niet aan den prijs tegenover elkaar en dwing ons niet tot concessies. Laten zij het maar probeeren, zij komen per sé duurder uit. Maar willen wij dit bewijzen, dan moeten wij ruggesteun hebben, dat in die milieus hetzelfde loon aan de tandtechnici wordt betaald als in de laboratoria. Weten wij dit niet, dan staat de zaak op losse schroeven. Laten zij werken voor salarissen van f 10,— dan kunnen zij het goedkooper doen, maar dan hebben wij in de toekomst een aantal menschen die op straat komen, met alle gevolgen van dien. Daarom moeten wij een regeling hebben, dat bij het bedrijf van den tandarts in eigen huis of namens een tandarts elders, dus ook bij ziekenfondsen waar tandartsen werkzaam zijn, en die technici in dienst hebben, de salariëering op denzelfden voet geschiedt als de salariëering bij de laboratoria. Als deze steen blijft ontbreken, ondermijnt U het geheele werk van de contact-commissie. Want dit dreigt inderdaad en niet eenmaal, maar vele malen wordt er bedreigd — en misschien is het hier en daar al een daad geworden — „Als U het minimumtarief gaat berekenen, nemen wij een eigen technicus”. En dan krijgt men technici, over wien wij geen contrôle hebben en dan weten wij niet wat voor toestand daar ontstaat. Wij moeten dus deze garantie aan de V.L.H.T. kunnen geven. U gevoelt de redelijkheid hiervan, maar ik was niet bereid vanavond al te komen met een loonregeling, omdat ik daarover een ander woord wil spreken. Maar als U het vertrouwen hebt in het D.B. en het H.B. en in de commissie om deze zaak te regelen, dan geloof ik zelfs niet, dat wij een vergadering behoeven af te wachten om besluiten te nemen, want deze loonregeling zal ieder bonafide collega die hier zit of niet zit, maar die met ons meespeelt, volkomen bevredigen. Hij zal zijn technicus niet meer salaris behoeven te geven. Ik vrees zelfs, als hij zich op deze regeling zou beroepen, dat hij zijn technicus salarisverlaging zou kunnen geven.

Om nu bij de loonen te blijven zijn wij indertijd bij onze overeenkomst uitgegaan van een loonbasis van 70 cent per uur. Ik heb op de vorige vergadering medegedeeld, dat die 70 cent, als zoo maar neergezet over de geheele linie, te hoog bleek. Het blijkt, dat deze 70 cent in geen bedrijf in Nederland betaald wordt, d.w.z. er wordt wel groepsgewijze 70 cent doorsnee loon betaald, maar nergens over de geheele linie. Dus dit moet veranderen. Wij moeten van die 70 cent afstappen en wij moeten aanvaarden, dat er een loonschaal zal komen. Daarin zal worden bepaald, wat de laagst en hoogst betaalde employé moet verdienen en welke gradatie daarin zal zijn toegestaan. Als deze schaal in raam klaar is — en die ligt klaar — dan kan er natuurlijk afwijking voor locale behoeften worden toegestaan, b.v. door de contact-commissie. Het is natuurlijk mogelijk, dat een bepaald bedrijf zegt: Ik kom even onder de loonschaal, onder het doorsnee loon, daarvoor zou ik een volle employé moeten aanstellen, mag ik niet tijdelijk een andere regeling nemen. Dan krijgt hij die sanctie voor een beperkten tijd totdat het bedrijf optrekt. Men

heeft b.v. een klein bedrijf, dat een bepaald aantal klanten bedient, met een bepaalde personeelsbezetting. Nu krijgt dit er een klant bij, die belangrijk veel werk heeft. Nu gaat die personeelsbezetting niet meer op en de laboratoriumhouder kan niet meer voort. Hij kan de klanten niet meer bedienen met dit personeel en moet, volgens ons systeem plotseling een man er bij nemen, valt dus voor een bepaalden deeler in hooger loon. Dat kunnen wij niet zoo regelen. Deze man is zeer gelukkig en de klant wordt goed bediend, als hij een aankomende technicus er bij mag nemen voor f 10.— per week. Zoo doen wij geen onrecht. Maar hij moet dien technicus niet altijd op f 10.— laten. Een dergelijk bedrijf moet dispensatie kunnen krijgen van de contact-commissie voor een bepaalden tijd. Na eenigen tijd moet hij weer dispensatie vragen en wordt gevraagd, hoe het met zijn bedrijf staat.

Daarom wordt voorgesteld in de overeenkomst de bepaling te wijzigen, dat 70 cent betaald moet worden en daarin op te nemen een ontwerp-loonschaal, die er op neerkomt, dat het doorsnee loon in plaats van f 33,50 (bij een loonbasis van 70 cent) zal worden f 30.—; dus een verlaging van loon van f 3,50.

Dan krijgen wij de herziening van de tarieven op enkele punten. Ik heb al gesignaleerd, dat wij gaarne machtiging van het D.B. zouden krijgen om ons toe te staan een wijziging te brengen in het minimum-tarief. Dat betreft een verlaging voor reparaties. Die prijs is te hoog. Het is f 1,50 en het zal waarschijnlijk iets omlaag moeten. Wij waren al klaar geweest met een dergelijk voorstel, ware het niet, dat deze zaak in de V.L.H.T. nog niet is uitgevochten en wij het nog niet eens zijn geworden op welke basis het dan terecht moet komen.

Ik hoop, dat U vertrouwen genoeg hebt in deze commissie, om dit verder onder het oog te zien. Als het inderdaad goedkooper kan, moet het goedkooper worden.

Wij hebben nu een nog veel zwaarder punt, dat ik gaarne vanavond zou willen bespreken en waarover ik graag stemmen wil hooren opgaan in deze vergadering, n.l. de moeilijkheid om een regeling te treffen voor groote afnemers. Neemt men b.v. ziekenfondsen, die groote opdrachten geven, dan kunnen deze economisch berekend, inderdaad goedkooper bediend worden dan individueele tandartsen. Het bedrijf der laboratoriumhouders is gecalculeerd op 20 % onbezette tijd van elken werkman. Dat lijkt aan den hoogen kant, en het blijkt omlaag te kunnen. Toch blijft er dan 15 % onbezette tijd over. Dat beteekent, dat in de gewone bedrijven, werkend voor particulieren, elke werkman voor 15 % niets doet of briefjes schrijft. Deze 15 % kunnen niet worden geabsorbeerd in het bedrijf, omdat men voor den particulieren tandarts altijd reservepersoneel moet hebben en opdrachten hier erratisch binnenkomen, d.w.z. niet gelijkelijk verdeeld over den dag, maar b.v. plotseling op het einde van den dag, dus allemaal haastwerk. De laboratoriumhouder moet dus met meer personeel werken, dan hij eigenlijk noodig heeft.

Anders staat het voor een laboratorium, dat zich uitsluitend specialiseert op het werk der ziekenfondsen, want in de ziekenfondspraktijk

is geen haast. Daar is altijd prothesewerk en indien de opdracht eenmaal gegeven is kan dit werk door den laboratoriumhouder zelf worden ingedeeld bij zijn personeel, waardoor hij van een belangrijk deel van zijn onbezette tijd afkomt. Hij kan zijn werkopdrachten verdeelen in verband met zijn personeelsbezetting. Dat kan hij nooit als hij moet wachten op binnenkomende orders.

Indien het dus mogelijk ware, dat een laboratorium een opdracht kreeg, maar ook gegarandeerde opdrachten van een lichaam of groepen, waarbij de garantie, dat hij een bepaald aantal werkstukken in een bepaalden tijd moet afleveren, dan kan de personeelsbezetting zoo zijn, dat de tijd voor 98 % bezet is en het werk daardoor belangrijk goedkooper kan worden geleverd.

Bezwaren zijn: waarom moet de collega met de kleine praktijk of de kleine fondsen in slechter conditie zijn dan een grooter lichaam, dat veel opdrachten kan geven? Daar is niets tegen in te brengen.

Maar nu de praktijk. Die kleine tandarts of die tandarts met die paar fondspatiënten interesseert het voor zijn eigenlijk inkomen niet, of hij een gulden meer of minder daarop betaalt, want dan heeft hij weinig opdrachten en maakt het weinig verschil op zijn inkomen. Daaruit kan derhalve geen argument voortkomen, dat de prijs omlaag moet.

Aan den anderen kant zijn de groote opdrachtgevers, als de ziekenfondsen, rekenaars. Deze zeggen: als wij in eigen exploitatie met vol bezette tijd ons personeel goed honoreeren en goedkooper zijn, dan nemen wij onze werkopdrachten terug van het laboratorium en gaan zelf exploiteeren.

Nu moet U de situatie goed indenken, als wij samen aan de groene tafel gaan zitten, daar de laboratoria en daar wij en wij gaan praten; zij vragen, wat moeten wij doen? Er loopt een groote klant weg, die wel zou kunnen worden bediend, maar wij mogen het niet, omdat wij gebonden zijn aan het minimum tarief en dat minimum tarief moet blijven gelden, anders komen wij in conflict met de particulieren, wat moeten wij nu doen? Daar moet een oplossing voor komen.

Daarom zou ik willen voorstellen ook hier het D.B. machtiging te geven, om indien het nu werkelijk mogelijk is dit te regelen en wij kunnen overeenstemming krijgen met de V.L.H.T., to e te staan, dat wij de overeenkomst wijzigen, zoodat afwijking van het minimumtarief in bepaalde gevallen kan worden toegestaan met sanctie van de contactcommissie en andere instanties. Dan laten wij in het midden, of het zal gebeuren. Maar geeft U ons de mogelijkheid en ook de mogelijkheid om voortaan te zorgen voor onze collega's in het Zuiden van ons land, die met de moeilijkheid zitten, dat zij moeten concurreeren tegen Duitsche en Belgische tandartsen, die de menschen met autobussen over de grens halen, zoodat die collega's den prijs niet kunnen bedingen, als in het overige deel van het land. In hoeverre wij er rekening mee moeten houden, weten wij niet, maar zoolang deze zaak niet geregeld is blijven wij in den toestand van dispensatie, dus bewust toestaan, dat er afwijkingen zijn van wat eenmaal in deze vergadering als imperatief is geregeld.

Ik vraag dus toestemming om met Uw D.B. te regelen, indien nood-

zakelijk, om voor bepaalde groepen afwijking toe te staan en deze te sanctionneeren, ook nadat de periode van optrekken verstreken is.

Dan blijft over punt 5, hetwelk niet mijn opdracht is dit hier te bepleiten; dat is de taak van den voorzitter.

Verder wil ik eenige woorden zeggen over den grooteren opzet van de commissie, die het werk ter hand zal nemen.

Ik geloof, dat de voorzitter, het D.B. en het H.B. buitengewoon gelukkig zijn geweest om te bepalen, dat deze commissie, die alleen bestond uit een kop, terwijl het werk werd gedaan door enkele leden van de Contact-Commissie, eindelijk weer, uit den grond werd gestampt en haar nieuw leven zou worden ingeblazen, omdat wij vooral sterk voelden, dat wil dit werk slagen, het alle takken zal moeten bestrijken, die met de tandtechniek te doen hebben, dus ook de dental handel, de vakbond van loontrekkende tandtechnici en alle andere maatschappijtjes of lichamen die mochten verrijzen en die zich op ons terrein zouden kunnen begeven. Daarvoor hebt U noodig een commissie, die niet bestaat uit een groep van drie, die al het werk doet, maar een grooter aantal menschen, die stuk voor stuk een opdracht op zich genomen hebben en een bepaald contact onderhouden.

Dank U wel!

(levendig applaus).

De Voorzitter:

Mag ik den heer Visser danken voor zijn heldere, korte maar duidelijke uiteenzetting bij de voorstellen, die U in bijlage III kunt vinden. Wij zijn van hem gewend, dat hij alles voor de vuist weg op prettige manier duidelijk maakt. Wij zijn van meening, dat hij bij uitstek de goede man is om aan het hoofd te staan van deze Tandtechnische Orderings-Commissie. Wij zijn blij, hoewel wij een moment vreesden, dat het zijn krachten te boven zou gaan, dat wij een vorm gevonden hebben, waardoor hij bij dit werk in de toekomst steun zal vinden. Wij zijn verheugd, dat dit is ingevoerd bij de commissie en dat het zijn taak zal vergemakkelijken.

Wenscht iemand naar aanleiding van het gesprokene een opmerking te maken of een vraag te stellen?

Door verschillende leden wordt van de gelegenheid gebruik gemaakt collega Visser vragen te stellen, die door hem zeer uitvoerig worden beantwoord.

Van vele zijden wordt bezwaar gemaakt tegen het voorstel om voor groote opdrachten, b.v. van ziekenfondsen, een reductie op het minimumtarief toe te staan, zoodat de contact-commissie wordt verzocht zich hierover nog wel zeer ernstig te beraden.

Tenslotte brengt de voorzitter de volgende voorstellen in stemming:

- 1c. Ter bestrijding van de kosten der contrôle op de tandtechnische laboratoria zal op elken orderbon een bedrag van 2 ct. worden geheven (de laboratoria betalen 1 ct. per orderbon) ten laste van den opdrachtgever.

- 2e. De leden der Maatschappij verplichten zich bij het uitvoeren dezer contrôle de grootst mogelijke medewerking te verleenen.
- 3e. Voor de salarissen van tandtechnici, in loondienst bij tandartsen, zullen de zelfde loonregelingen gelden als voor tandtechnici in dienst bij de laboratoria.
- 4e. Het minimum-tarief voor tandtechnische werkzaamheden op enkele punten te herzien.
- 5e. Het D.B. te machtigen, overeenkomstig bovenstaande voorstellen, de noodige wijziging te brengen in de overeenkomst per 10 April 1935 gesloten met de V.L.H.T.

die met algemeene stemmen worden aanvaard.

Vervolgens stelt de Voorzitter aan de orde het aangehouden voorstel van de Commissie voor Beroepsethiek tot wijziging van den Codex.

De voorzitter van de Commissie voor Beroepsethiek deelt mede, dat de commissie, gehoord de discussies op deze vergadering, voorstelt haar voorstel te wijzigen, dat dan zal luiden:

„Reclame in telefoongidsen, adresboeken en dergelijke door het „gebruik van een bijzondere lettersoort of door eenig ander middel, „om de bijzondere aandacht op bepaalde namen te vestigen, is „niet toegestaan.”

Dit gewijzigde voorstel wordt met algemeene stemmen aangenomen.

De Voorzitter geeft daarna collega Schutte Jr. gelegenheid de mededeeling te doen, dat tegen het gebruik van het bekende lachgas-apparaat, proces-verbaal is opgemaakt te Haarlem.

De vergadering wordt daarna geschorst tot Zaterdagochtend 10 uur.

III. ZITTING VAN ZATERDAGMORGEN 10 UUR.

De Voorzitter:

Ik heropen de vergadering en stel aan de orde:

9. *Het Ziekenfondsvraagstuk:*
  - a. *Bespreking rapport commissie ad hoc en toelichting H.B.*
  - b. *Voorstellen van het Hoofdbestuur inzake richtlijnen voor het sluiten van ziekenfondscontracten.*

Zoals ik reeds heb meegedeeld, hebben de omstandigheden het noodzakelijk gemaakt, dat wij de kwestie van het ziekenfondswezen niet zouden aanhouden tot de volgende jaarvergadering. Wij hebben het noodig geoordeeld deze zaak in aanzienlijk sneller tempo onder de oogen te zien, omdat in de eerste plaats de Maatschappij voor Geneeskunst een studiec commissie dienaangaande heeft ingesteld, waarin naast de

vertegenwoordigers van haar eigen maatschappij, vertegenwoordigers van het ziekenfondswezen en van onze Maatschappij zitting hebben.

In de tweede plaats moesten wij dit doen, omdat het niet tot de onmogelijkheden behoort, dat het Departement van Sociale Zaken binnen afzienbaren tijd de ziekenfondswet opnieuw onder de oogen zal zien.

In beide gevallen is het noodig, dat wij wat betreft enkele vitale, zeer belangrijke punten weten wat de heerschende opvattingen zijn in onze Maatschappij. Het is althans bij een vorige gelegenheid en ook op de vorige algemeene vergadering gebleken, dat men het nog niet geheel en al eens was of deze richtlijnen wel zoo precies vaststaan. Men wist ook niet zeker, of er op het oogenblik een voldoende groote meerderheid in de Maatschappij achter deze richtlijnen stond. Het is noodig geweest, dat het H.B. er zich van vergewiste hoe de heerschende opvatting dien-aangaande was en dat wij tijdens deze algemeene vergadering een indruk konden krijgen, hoe groot het aantal leden is, dat achter deze opvatting staat. Wij hebben gemeend deze zaak van verschillende zijden tegelijk te moeten aanpakken. In de eerste plaats heeft het D.B. een commissie ad hoc ingesteld, om centraal, met behulp van collega's op dit gebied ter zake kundig, vertegenwoordigende verschillende opvattingen en stroomingen in deze, het ziekenfondsvraagstuk ten aanzien van enkele bepaalde punten te bekijken en hierover een rapport bij het H.B. in te dienen. Dat is alles geschied in een sneltreintempo, dat mij niet zoo erg lief is geweest, maar dat wij door de omstandigheden moesten accepteren.

Zooals ik reeds heb gezegd, zijn wij hiermede nog niet klaar. De bedoeling zal zijn, dat aan dit rapport na deze vergadering verder wordt gewerkt. Wij kunnen zeggen: de proloog hebben wij gehad in de vorige algemeene vergadering, wij zijn hier heden bezig aan de inleiding van wat nog zal komen en wat U dan in de toekomst tegemoet zult kunnen zien.

In de tweede plaats heeft het D.B. gemeend, dat het wenschelijk zou zijn, dat wij inzage kregen van wat op ziekenfondsgebied, wat bepaalde punten betreft, de meening zou zijn in de afdelingen, maar gezien het betrekkelijk korte tijdsbestek waarin alles moest geschieden, kon de commissie nooit met haar rapport klaar zijn om het tijdig aan de afdelingen te sturen. Wij hebben daarom aan de afdelingssecretarissen een bericht gezonden en het zoo mogelijk gemaakt, dat het ziekenfondsvraagstuk in alle afdelingen zou worden besproken, zoodat wij op en aanmerkingen konden hooren en tevens of men deze of andere richtlijnen zou wenschen. Wat ons uitermate interesseerde was, wat men hierbij verder ter argumentatie zou kunnen aanvoeren.

Ik heb gemeend dit exposé te moeten geven en ik zal thans het woord geven aan den voorzitter der commissie ad hoc — ik zal straks nog mededeeling doen van de resultaten der afdelingen — die nog een en ander over het rapport wil zeggen en nader wil toelichten.

De heer Nord:

M. de V. Dames en Heeren!

Het vraagstuk, dat wij vanmorgen te behandelen krijgen is voor onze

Maatschappij allermintst nieuw. Het is ongeveer zoo oud als de Maatschappij zelf.

Het feit, dat men mij verzocht deze commissie ad hoc te willen voorzitten, heeft mij aanleiding gegeven om het ziekenfondsvraagstuk nog weer eens te overdenken, want wij zijn zoo langzamerhand geneigd geraakt in de latere jaren deze dingen vaak bij den kop te hebben als detailvraagstukken. Dat heeft het groote nadeel, dat wij de kans loopen, dat wij door de boomen het bosch niet meer zien.

Toen ik dan onverwacht bekleed werd met het voorzitterschap van de commissie ad hoc, behoefde ik mij allermintst als expert te beschouwen al zag ik, dat ik ook geweest ben de eerste voorzitter van de ziekenfondscmissie van de Maatschappij.

Ik geloof, dat ik goed doe U met een paar woorden het verloop van deze situatie te schetsen. In 1915 diende Minister Treub een aantal sociale wetten in, waarbij ook de geneeskundige verzorging van het volk geregeld zou worden met een subsidie van den Staat. Als ik mij goed herinner, dan werd naar aanleiding van de nog oudere ziekwet van Minister T a l m a voorgesteld die geneeskundige verzorging door den Staat te laten controlceeren en subsidiëeren. De Staat trok daarvoor tien millioen gulden uit. Dat was in de jaren omstreeks 1915. Ik liet toen de ontwerpen komen, waarin een en ander vermeld werd en in die heele bundel stond één regeltje over de tandheekunde en dat eene regeltje luidde, dat onder de geneeskunde ook de tandheekunde begrepen was. Niets anders. Ik heb daarop een papier en een potlood genomen en heb aan de hand van de wijsheid, die ik in de wet kon vinden, berekend, dat als de tandheekunde daaronder begrepen was, de Staat erg blij mocht zijn als hij er met tien millioen af mocht komen, alleen al voor de tandheekunde! Ik schreef toen een briefje naar den voorzitter der Maatschappij, den heer H a m e r en vertelde wat ik daar had gelezen en vroeg, of dit niet iets was, dat door de tandartsen behandeld moest worden, daar het toch een tandheekundig belang van de eerste orde was. Het gevolg was een commissie, en zie daar de eerste ziekenfondscmissie, die decreeteerde, wat de algemeene vergadering met algemeene stemmen aannam, dat de tandheekunde moest worden beschouwd als een integreerend deel van de volksgezondheid. Ziedaar, hoe de ziekenfondsen gelooft zijn in de tandheekundige verzorging van Nederland, want voordien was er nooit sprake van.

Zoodra men eenmaal van meening was, dat wij daarmede iets te maken moesten hebben, bleek er een volkomen chaos te zijn. Het ziekenfondswezen van die dagen bestond daarin, dat hier en daar een ziekenfonds zich de luxe van een tandarts permitteerde en dat hij een kies trok en een prothese maakte.

Nu komen de jaren van de pogingen om behoorlijke tandheekundige, elementair tandheekundige hulp, in de ziekenfondsen te geven. Er werden onderhandelingen gevoerd met ziekenfondsbesturen en zoo ontstond langzamerhand de min of meer geslaagde poging van onze Maatschappij om in de ziekenfondsen den patienten een behandeling te waarborgen, die iets op tandheekunde begon te lijken. Als wij ons vandaag

ervan bewust zijn, dat het er niet zooveel op lijkt, zullen wij dienen te bedenken, dat in den loop van de ruim twintig jaren voor de patienten veel bereikt is in verhouding met vroeger.

Nu is het standpunt, dat wij vandaag ten opzichte van het ziekenfondswezen innemen een standpunt, dat door niemand van ons bestreden wordt, noch door het Maatschappij-lid, dat met ziekenfondsen niets te maken heeft, noch door den meer of minder enthousiasten pessimist, die in het ziekenfonds ondergedompeld is. Maar al zijn wij het eens, dat de taak van deze Maatschappij moet zijn om aan deze groote bevolkingsgroep van Nederland een zoo goed mogelijke tandheelkundige hulp te geven en dat het daarnaast logisch en billijk is, dat die tandheelkundige hulp redelijk gehonoreerd wordt — daarover bestaat een volledige communis opinio — gaat het er alleen om, op welke wijze wij het snelst tot het doel komen. Hier zullen wij het vanmorgen waarschijnlijk over hebben en ik zou het op prijs stellen, als de discussie zich in de groote lijnen bewoog, omdat deze voor ons honderdmaal belangrijker zijn dan de details en dan de vraag of hier en daar een tarief iets meer of iets minder hoog moet zijn. Wij moeten het eens worden over de groote lijnen, die wij in het oog moeten houden. Als ik zeg, dat wij het daarover eens zijn, dan bedoel ik, dat uit zoo'n vergadering misschien straks kan blijken hoe een meerderheid of een minderheid daarover denkt en hoe die gegroepeerd zal zijn, want wij moeten de illusie opgeven, dat wij het hier eens zouden kunnen worden over *al* deze punten. Dat bestaat niet. In de eerste plaats is de Nederlander daarvoor een te groote individualist, en waarom zou de tandarts een uitzondering maken? en ten tweede zijn er verschillen van denken, van tactiek dus, waarbij de gemoederen al dusdanig bij een aantal zijn overtuigd in de een of andere richting, dat het vrij ondenkbaar lijkt, dat men deze overtuigden door den loop van het debat zou kunnen wijzigen in hun overtuiging. Het zou niet gelukken, want die overtuiging berust niet op argumenten, maar op feeling. Want waar gaat het om? De Maatschappij wil zoo goed mogelijke hulp geven aan de ziekenfondsen en wil voor de leden-tandartsen zooveel mogelijk bereiken. Nu hebben wij te vechten naar binnen en naar buiten. Dat vechten naar binnen is misschien nog belangrijker dan het vechten naar buiten. Maar het vechten naar buiten is er daarom, omdat wij te maken hebben — en dat is naar mijn besliste overtuiging, iets dat veelal onvoldoende onder het oog wordt gezien — met een poging tot regeling, die een poovere poging moet blijven omdat ons de ordenende bevoegdheid ontbreekt. Als U weet, dat in het buitenland, waar ik het vraagstuk nauwkeurig heb gevolgd, ook in het land, waar een ordenende bevoegdheid voor het grijpen ligt, het niet gelukt het vraagstuk tot uitvoering te brengen, dan voelt U, dat het probleem naar buiten toe niet eenvoudig is. Wanneer wij dan verder lezen in een courant van gisteren, dat Utrecht, een stad van 150.000 inwoners voorstelt aan den Raad om *f* 1900, zegge en schrijve negentien honderd gulden voor 150.000 inwoners beschikbaar te stellen voor schooltandheelkunde en dat dit met meer of minder moeite door den Raad wordt aangenomen en dat het gemeentebestuur de boodschap krijgt van Gedeputeerde Staten, dat het dit bedrag moet

schrappen, omdat dit college anders geen genoegen neemt met de begroting, dan is dat een waardeering voor de schooltandheelkunde — wat wij meenen, dat de basis is voor de conserveerende tandheelkunde — die zoo diep bedroevend is, dat daar al een van de problemen ligt, waardoor vechten buitengewoon moeilijk wordt.

Het tweede punt, dat ik in herinnering moet brengen, wat ik ook in dat verslag las, was dat de medische jurist van den Utrechtschen raad het noodig oordeelde mede te deelen, dat hij als medicus niet inzag waarvoor die schooltandheelkunde goed was.

Nu wil ik even opmerken, dat wij daar verbaasd naar staan te kijken, dat dit nog gezegd wordt en daar ziet U nu, dat men geen pessimist behoeft te zijn, want dit verwonderde ons, omdat wij dat geluid bijna niet meer hooren. Zoo'n zonderling geluid doet vreemd aan en men denkt: loopt er nog iemand rond, die zoo denkt en het in het openbaar durft zeggen? Maar tien jaar geleden lachte men nog om het feit, dat er tandheelkundige organisaties waren, die zoo iets als schooltandheelkunde durfden voorstellen. Zoo snel gaat de tijd. Dat is de reden, waarom wij rustig moeten doorgaan met onze propaganda voor schooltandheelkunde, omdat wij er op den duur komen en omdat de zaak zelf kerngezond is. Maar vandaag nog hebben wij met deze feiten rekening te houden. Dat is het eene probleem naar buiten.

Het tweede probleem naar buiten, waar wij den meesten last van hebben, is de houding dien de medische stand in dit ziekenfondsvraagstuk inneemt. Of laten wij het zoo zeggen: niet zoo zeer in het ziekenfondsvraagstuk, als wel in de tandheelkundige behandeling van het Nederlandsche volk. Deze groep, de artsenstand, hebben wij vrijwel gesloten tegenover ons, zoo al niet bewust dan onbewust of onderbewust. Want het uitgangspunt van deze heeren is het volgende. „De geneeskundige verzorging van het volk laat in 1938 nog veel te wenschen over. Er is geen geld, wij geven toe er moet wat gedaan worden aan de tandheelkunde, hoe meer die tandartsen doen hoe beter, maar het geld daarvoor moet af van het geld, dat anders beschikbaar zou zijn voor medisch specialistische behandeling”. Of men nu voorreket, dat dit gebeuren moet door een premie van X centen of door een bedrag per verrichting, het doet er niet toe. Uit dat budget van de arbeidersfamilie komt een bedrag voor de tandheelkunde, dat anders beschikbaar zou zijn voor de geneeskunde, maar wij, medici, vinden dat er zoo'n tekort is aan medisch specialistische behandeling, dat het daarvoor moet worden gebruikt en hoe minder dus voor de tandheelkunde wordt uitgetrokken, hoe liever het ons, medici, is.

Daar komt het praktisch op neer en met deze groep hebben wij te maken, ook omdat zij als autoriteiten tegenover ons wordt gesteld.

Nu komt de situatie naar binnen en dan is het zoo. Er is een groep die zegt: Als wij het vergelijken met vroeger, dan is het al zooveel beter; wij weten wel, dat er misstanden zijn, maar noem mij soortgelijke vraagstukken, waar die niet zijn, en die misstanden zijn er, om ze langzaam en zeker te verbeteren en door er voortdurend op te wijzen en hameren zullen wij geleidelijk komen daar waar wij wezen willen, omdat wij de

mensen langzamerhand overtuigen. Neen, zegt een andere groep, dit is een schandaal, dat Gij, Maatschappij, Uw mede-verantwoordelijkheid geeft aan toestanden die van tandheelkundig standpunt gezien niet juist zijn; dat is funest, dat bederft ons prestige naar buiten en is fruikend voor degenen, die eraan mede moeten werken, dat bederft de waardigheid van den stand, daar moeten wij liever vandaag dan morgen mee ophouden. Als men dan vraagt: wat dan? „Dan maar niet en dan maar op eigen verantwoording, want dan hebben wij er geen officiele verantwoordelijkheid voor”. Dit standpunt is naar de meening van de groote meerderheid van deze commissie, die de zaak heeft bekeken, niet juist. Dat is nihilisme, en tandheelkundig nihilisme is evenzeer onaanvaardbaar als elke andere vorm daarvan.

Dan blijft de middenweg open en die zegt: Er moeten grenzen gesteld worden, er moet een moment komen, dat men zegt: Neen dat doen wij niet, wij verbieden onze leden daaraan mede te werken en er gebeure wat er gebeurt, maar dat is zoo absurd, daar doen wij niet aan mee. Maar aan den anderen kant zeggen zij als het eenigszins kan: het deugt niet en wat je doet is verkeerd en wij kunnen dit bewijzen, maar wij begrijpen je moeilijkheid aan de andere zijde en wij willen probeeren of het schipperend gelukt en in de toekomst beter kan worden.

De meerderheid van de commissie staat ongeveer op dat standpunt en zegt: Laten wij probeeren wat er op dit oogenblik van te maken is en laten wij zoodoende tot een toekomst komen, die ons op den duur de overwinning moet brengen, omdat wat wij willen juist is, omdat wij slechts zoo goed mogelijke hulp willen voor die massa, met bovendien een redelijk honorarium voor den tandarts.

Daarom ligt voor U een stuk, dat met het woord „rapport” zeer weidsch betiteld is, want een rapport is het niet. Het is niet anders dan een vragenlijstje, met de antwoorden. — Het heeft ook niet de minste pretentie iets anders te willen. De voorzitter heeft er op gewezen, dat al hebben wij de overtuiging, dat een uitgebreid rapport een buitengewone aanwinst voor het Maatschappij-archief zou zijn, de tijd ontbroken zou hebben dit voor de laatste H.B.vergadering gereed te hebben, omdat de antwoorden op deze vragen daar moesten liggen. Maar ook als wij wel den tijd zouden gehad hebben, zou ik deze commissie hebben voorgesteld dit rapport niet uitvoeriger te maken, omdat ik niet geloof, dat wij er in dit stadium iets mee opschieten.

Het gaat alleen om de quintessens en die is neergelegd in de vragen en die zijn zoo summier mogelijk beantwoord.

Het gaat er dus om, dat deze vergadering zich nog eens uitspreke over het volgende. Op de vorige vergadering der Maatschappij is ter sprake gekomen de praktische toepassing van de richtlijnen in onze ziekenfondspolitiek. Daar heeft zich een uitgebreide discussie over ontsponnen, waarna de voorzitter per slot van rekening heeft toegezegd, hierop nader terug te zullen komen. Hij heeft zelfs gemeend, dat dit al op deze vergadering gebeuren zou. Daartoe zijn op dit oogenblik de gegevens voldoende voorhanden, zoodat de Maatschappij antwoord kan geven op de vraag: Moet het H.B. onder wiens verantwoording dit

alles geschiedt, doorgaan met zijn lijnen van ziekenfondspolitiek, of moeten deze zoo snel mogelijk worden gewijzigd? Daartoe is U het materiaal van morgen in handen gegeven en op die vraag zal een antwoord gegeven kunnen worden.

Ik meen hiermede het belangrijkste van het probleem geschetst te hebben en geloof, dat men nu aan de hand van de hier liggende vragen voldoende materiaal heeft om over deze zaak discussie te voeren, die op voldoende hoog peil kan staan.

(Applaus).

Naar aanleiding van dit rapport wordt allereerst het woord gevoerd door collega Becker, die in een zeer uitvoerige en felle rede de toestandkoming van dit rapport en het beleid van het D.B. in dezen aan scherpe en afkeurende kritiek onderwerpt. —

De Voorzitter: Ik breek hier de bespreking even af, om den vertegenwoordiger van den Minister van Sociale Zaken, den directeur-generaal der volksgezondheid, Dr. van den Berg, van harte welkom te heeten. Het is voor ons een verheugend verschijnsel, dat de Regeering belang in ons werk stelt, gezien de aanwezigheid van den directeur-generaal. Wij weten, dat deze belangstelling uitgaat niet zoozeer tot datgene wat in onze Maatschappij het vakvereenigingsbelang betreft, maar vooral het sociale programma en de doelstelling van onze Maatschappij.

In de afgelopen maanden hebben wij in nauw contact met Uw departement gestaan en in onderlinge samenwerking in een sfeer van wederzijdsch begripen en vertrouwen gearbeid aan het algemeen belang. Wij vertrouwen, dat deze samenwerking in de toekomst bestendig moge blijven, waarbij wij gezamenlijk zoeken naar de oplossing van de moeilijkheden en problemen, die er nog zijn.

(Applaus).

Wij zijn op dit oogenblik bezig aan het ziekenfondsvraagstuk, een uitermate moeilijk probleem in de tandheelkunde, dat verschillende aspecten heeft en waarover een rapport is ingediend. U hebt het stuk daarover ontvangen.

Vervolgens geeft de voorzitter nogmaals een korte uiteenzetting over het punt, dat thans aan de orde is en verzoekt daarna den heer Becker zijn betoog te vervolgen.

Becker zet zijn bezwaren uiteen tegen de samenstelling van de commissie ad hoc en meent, dat de minderheid in deze commissie geen voldoende recht is wedervaren. — Spreker zegt, dat in dit rapport de belangen van de tandheelkunde ondergeschikt zijn gemaakt aan de belangen der tandartsen en meent dat dit standpunt de Maatschappij zou stempelen tot de vakvereeniging, die zij in de 20 jaren van haar bestaan nooit geweest is.

De voorzitter van de Commissie ad hoc zegt niet te begrijpen hoe de

heer Becker zich gegriefd kan gevoelen over de wijze, waarop hij als lid der Commissie en als Maatschappij-lid zou zijn behandeld. — Zoowel in de Commissie, als op de Algemeene Vergadering en de H.B.-vergadering is collega Becker volop gelegenheid gegeven van zijn afwijkend standpunt te doen blijken.

De Voorzitter zet nogmaals uitvoerig uiteen, op welke wijze de Commissie ad hoc is tot stand gekomen en het rapport is uitgebracht. — Uit de discussies blijkt wel, dat het grootste strijdpunt is de vrije tandartsenkeuze, — zoodat ik zou willen voorstellen de discussie tot dit belangrijke punt te beperken. — Ik ben teverden, wanneer wij verder vanmorgen de door het H.B. voorgestelde richtlijnen bespreken, want de C.Z.C. moet met haar werk voort kunnen gaan. — Het rapport zal dan nog nader door een nieuw te benoemen commissie worden bestudeerd en opnieuw aan uw oordeel worden onderworpen. —

Bakker. De vraag „vrije tandartsenkeuze of niet” is eigenlijk identiek met „kliniekbehandeling of niet”. — Want stelt men eenmaal vast, dat de Maatschappij vrije tandartsenkeuze wenscht, dan heeft men vastgelegd, dat kliniekbehandeling uitgeschakeld is en tegen deze wijze van beslissen over dit punt heb ik zeer ernstig bezwaar. — Dit vraagstuk moet niet alleen van de zijde der tandartsen worden gezien, maar men dient ook de meening te weten van de groote groep van hen waar het over gaat, n.l. van de ziekenfondsen. — Ik zou het daarom zeer betreuren, indien hierover een zeer eenzijdige uitspraak op dit oogenblik zou worden gedaan. —

Nadat nog door verschillende leden het woord is gevoerd over het voor en tegen der vrije tandartsenkeuze, wordt het voorstel aanvaard om een nieuwe Commissie ad hoc op te dragen het geheele vraagstuk opnieuw in studie te nemen.

Tot het rapport van deze nieuwe Commissie zal zijn behandeld, blijven de thans bestaande richtlijnen van kracht, zoodat de C.Z.C. rustig kan voortwerken. —

Paerl zegt, dat het voor de C.Z.C. een niet gemakkelijke taak zal zijn haar werk voort te zetten, nu de voorzitter der Commissie gemeend heeft te moeten aftreden. — Hij dankt hem voor het vele werk, dat hij in het belang der C.Z.C. en de collega's heeft gedaan en voor de sfeer van collegialiteit en vriendschap, waarin hij gedurende vele jaren de C.Z.C. heeft geleid. —

Tenslotte dankt de voorzitter de leden van de Commissie ad hoc en in het bijzonder haar voorzitter, voor het voortreffelijk werk, dat zij in zoo'n korten tijd, heeft tot stand gebracht. —

Rondvraag.

De Voorzitter geeft het woord aan Dr. van den Berg, den Directeur-Generaal der Volksgezondheid. —

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het woord gevraagd om twee redenen. In de eerste plaats om U te danken voor de vriendelijke woorden, die

U tot mij hebt gesproken. In de tweede plaats om mij te verontschuldigen, dat ik vanmorgen niet aan het begin van Uw vergadering aanwezig was en daardoor een kleine stoornis teweeggebracht en U beroofd heb van kostbaren tijd, die voor deze vergadering toch al zoo krap was toegemeten. Die verontschuldiging is hierop gegrond, dat wij in een periode van het jaar leven, waarin volgens een bekend gezegde, de eene helft van het Nederlandsche volk de andere helft examineert. Overigens houdt men vergaderingen of congressen en voorzoover er wat overblijft viert men jubilea. Met examineeren heb ik minder te doen, maar met congressen en jubilea heb ik de laatste dagen erg veel te doen. En zoo zit ik gedrongen tusschen verschillende representatieve plichten, die ik gisteren en vandaag moest vervullen. Zoo zal ik vanmiddag naar Sittard moeten en hoop ik vanavond aan Uw maaltijd aan te zitten. U zoudt misschien kunnen zeggen: Was vanmorgen maar heelemaal weggebleven in plaats van ons te storen. Dan is mijn tweede punt van verontschuldiging, dat ik het op prijs stel zooveel mogelijk de vergadering van hedenmorgen en juist het agendapunt, dat besproken is, bij te wonen. Dat was een reden. Mijn tweede reden was, dat ik zoo gaarne in deze vergadering iets wilde zeggen, wat ik ook vanavond aan den maaltijd zou kunnen zeggen. Maar een maaltijd is niet in de eerste plaats geschikt om bepaalde dingen te zeggen. Vergaderingen dragen een ander karakter en zijn er beter geschikt voor.

Wat ik wilde zeggen is dit. Ik heb met zoo groote waardeering in het afgelopen jaar gelegenheid gehad het contact met Uw Maatschappij, met Uw bestuur en dan wel zeer in het bijzonder met Uw voorzitter persoonlijk te voeren.

Van de tandheekkunde heb ik niet veel verstand. Ik leer er steeds meer van. Ik heb vanmorgen heel wat geleerd. Allerlei vaktermen zijn mij duidelijk geworden.

Maar waar ik wel iets van weet — en nu ga ik een woord gebruiken, dat in deze vergadering gevaarlijk is — dat is van vakverenigingsleiding. Ik weet wel, U is geen vakvereniging, dat wil zeggen, U is meer dan een vakvereniging; maar U is er ook vakvereniging bij. Daar weet ik iets van. Met dat bijltje heb ik zelf gehakt in den loop der jaren, en later in andere qualiteit heb ik het genoeg en den plicht gehad veel met representanten van vakverenigingen samen te werken. Ik wil wel verklaren, dat ik het altijd als een buitengewoon moeilijk en delicaat werk beschouw het contact te onderhouden tusschen overheid en vakorganisaties en dat bij dit werk heel wat derailementen plaats vinden. Nu heb ik het zoo bijzonder gewaardeerd — en ik geloof ook wel, dat ik die waardeering niet alleen persoonlijk, maar ook in de qualiteit, waarin ik hier ben, als vertegenwoordiger van den Minister van Sociale Zaken, mag uitspreken, dat Uw bestuur en Uw voorzitter persoonlijk zoo getoond heeft, de juiste wijze te vinden om het contact met de overheid namens Uw organisatie te voeren. Het komt er bij een dergelijk contact niet op aan, scherpe adressen te zenden, of scherp gestelde declaraties te sturen, men moet ook wel eens stukken opzenden, die vooral goed zijn als zij dienen tot grondige documentatie, voor zaken die men overigens

mondeling heeft bepleit. Maar waar het bij dergelijk contact op aankomt is de wijze, waarop men persoonlijk dit contact voert en of men er in slaagt het zoo te doen, dat men daarbij vertrouwen geeft en vertrouwen krijgt.

M. de V. Ik geloof, dat U en Uw bestuur in de afgelopen periode daarin volkomen zijt geslaagd en ik stel het op prijs dit hier openlijk uit te spreken.

(Krachtig langdurig applaus).

De Voorzitter:

Ik ben zeer gevoelig en erkentelijk voor de zeer waardeerende woorden, die U tot mijn bestuur en onze Maatschappij en mij persoonlijk hebt gericht. Als ik dit contact zoo heb gevoerd, heb ik dit gedaan in het volle vertrouwen, dat wij ook een gewillig oor zouden vinden, in tegenstelling met vroeger, voor onze gemotiveerde en rechtvaardige beginselen.

U zult wel bemerkt hebben, dat wij inderdaad niet alleen en uitsluitend zijn: vakvereniging, waarbij de persoonlijke belangen alleen maar op den voorgrond treden. U hebt bemerkt, dat het bestuur een open oog heeft voor het algemeen belang.

Ik zeg U dank voor Uw vriendelijke woorden. Ik heb gedaan wat in mijn vermogen lag, maar een deel van dezen dank endosseer ik onmiddellijk aan mijn naaste medewerkers en degenen die mij in deze moeilijke taak zoo buitengewoon ijverig en zoo welwillend hebben bijgestaan. Ik mag dezen dank dus niet alleen voor mij incasseeren. Neen, ook mijn naaste medewerkers en één van onze ereleden zijn daarin ten nauwste betrokken.

Wij stellen het op zeer hoogen prijs, dat U aldus gesproken heeft. Wij weten, dat het aan het einde van Uw ambtsjaar een zeer moeilijke taak is verschillende congressen te moeten gaan bijwonen. Wij stellen het op zeer hoogen prijs, dat U juist te midden van deze drukte in de afgelopen en komende weken, nog tijd hebt willen vrijmaken, opzettelijk, om ook deze vergadering bij te wonen en dat U zich hebt willen interesseeren voor het ziekenfonds-vraagstuk, waarvan wij hopen en verwachten, dat wij in de toekomst met Uw en Uw departement nog verder daarover van gedachten zullen kunnen wisselen.

Ik dank U wel.

(Luid applaus).

Mag ik vragen, of iemand nog iets heeft voor de rondvraag? Niemand? Dan blijft alleen over:

10. *Plaatsbepaling volgende Algemeene Vergadering.*

Als de vergadering geen bezwaar heeft zullen wij de a.s. jaarvergadering in Utrecht houden.

Niemand bezwaar? Dan is dit goedgekeurd.

12. *Sluiting.*

Ik sluit deze vergadering onder dankzegging voor Uw opkomst. (Applaus).

J. A. SALOMONS, *Secretaris.*

Aan de leden der Maatschappij.

Geachte collega,

Na de verzending der circulaire van 6 October 1938 is ons gebleken, dat het sommige leden niet duidelijk is, waarom zij, vanaf 15 October 1938, per werkstuk 2 ct. extra moeten betalen aan hun tandtechnisch laboratorium.

In het kort volge daarom hierbij een nadere toelichting:

Ingevolge de overeenkomst in April 1935 gesloten tusschen onze Maatschappij en de Vereeniging van Laboratoriumhoudende Tandtechnici, zijn door de Contact-Commissie, na goedkeuring der Algemeene Vergadering, een minimum-tarief voor tandtechnische werkzaamheden en loon-normen voor het personeel der laboratoria vastgesteld.

Om echter na te gaan of de laboratoria zich aan dit minimum-tarief, zoowel als aan de vastgestelde loon-normen houden, is, mede op verlangen der Algemeene Vergadering, een strenge contrôle ingevoerd, waarmede een accountant moest worden belast.

Daar deze deskundige controleur ongeveer 80 tandtechnische laboratoria geregeld onder contrôle heeft, waarvoor zeer veel werk verricht moet worden, zijn daaraan vanzelfsprekend vrij hooge kosten verbonden.

Ter bestrijding dezer kosten is door de laatst gehouden Algemeene Vergadering te Maastricht, met algemeene stemmen, het besluit genomen, dat de tandartsen per orderbon (dus per werkstuk) 2 ct. extra zullen hebben te betalen. (De laboratoria betalen reeds 1 ct. extra per orderbon).

Deze bedragen worden door de laboratoria aan de Contact-Commissie afgedragen, die deze gelden beheert.

Ingevolge dit besluit der Algemeene Vergadering verwachten wij, dat ieder lid onzer Maatschappij, door het brengen van dit kleine finantiële offer, zijn volle medewerking zal verleenen om deze regeling tot ordening van het tandtechnisch bedrijf, mede ter bestrijding der onbevoegde uitoefening, met kracht door te voeren.

U bij voorbaat dankend voor Uwe medewerking,

met collegialen groet,

namens het H.B.

B. J. BRUGMAN, voorzitter.

J. A. SALOMONS, secretaris.

LIJST VAN CANDIDAAT-LEDEN

Eventueele bezwaren moeten binnen vier weken worden ingediend bij den Secretaris der Maatschappij. — (art. 2 H.R.).

- L. V. Arnold, Den Haag, (afd. 's-Gravenhage en O.)
 Mej. M. J. H. Zitman, Utrecht. (afd. Utrecht).
 B. G. Barkmeijer, Rotterdam. (afd. Rotterdam en O.).
 A. H. van der Lee, Utrecht, (afd. Utrecht).
 J. v. d. Ende, Delft, (afd. 's-Gravenhage en O.)
 F. H. Noorderhaven, Lemmen, (afd. Friesland).
 J. G. F. C. Schneider, Nijmegen, (afd. Gelderland).
-

LIJST VAN NIEUWE LEDEN

Als *nieuwe* leden zijn aangenomen:

- J. A. Brandsma, Bredevoortestraat 55, Aalten (G.).
 J. A. A. Visscher, Zandvoorter Allée 1, Heemstede.
 J. A. de Jong, Prins Hendrikstraat 17, Winterswijk.
 Mej. J. L. van Ommen, Velperweg 31A, Arnhem.
 Mej. M. A. J. Kamphuis, Kennemerpark 24, Alkmaar.
 B. van Bolhuis, Sweelinckstraat 150, Den Haag.
 D. Hage, Groote Kade 28, Goes.
 A. F. C. M. Braat, Etten (N.Br.).
 G. M. Mijnlieff, Hoogstraat 49, Werkendam.
 H. J. van Ommen, Willinkstraat 3, Winterswijk.
 M. Muller, Bleekerssingel 23, Gouda.
 N. Zeeuwen, Hoofdstraat 52a, Kerkrade.
 G. H. J. v. d. Werf, Maastrichterlaan 16, Beek (L.).
 W. A. de Herder, Gemeene Landweg 12, Hippolytushoef.
 J. H. Struivig de Groot, Prins Hendriklaan 15, Bilthoven.
 M. Swart, Kanaalweg 178, Den Helder.
-

EENIGE GEGEVENS EN WENKEN.

1. Het algemeen secretariaat en de redactie van het Tandheelkundig Jaarboekje zijn gevestigd Anton Mauvelaan 9, Bussum, telef. 3225.

---

2. Voor assistentie, waarneming of overname van praktijk zich uitsluitend te wenden tot het Bemiddelingsbureau. Leider: J. H. C. Riddering, Leidscheweg 82, Utrecht.

---

3. Het Incasso-bureau van de maatschappij staat onder leiding van Mr. G. H. E. Nord Thomson, Turfmarkt 8, Leiden.

---

4. De penningmeester van het steunorgaan der Mij. is J. J. Backer Dirks, Hoogstraat 219a, Rotterdam. Gelden te remitteeren aan de Twentsche Bank, rekening letter S van J. J. Backer Dirks of de postrekening van den penningmeester nr. 248849.

---

5. Aanvragen voor de ongevallen- en ziekteverzekeringpolis op de speciale Maatschappij-voorwaarden, te richten aan de directie der verzekeringsbank: de Nieuwe Eerste Nederlandsche, Prinsessegracht 13, den Haag.

---

6. Den leden der Mij. wordt dringend verzocht geen persoonlijke besprekingen met een ziekenfonds te voeren, alvorens vooraf inlichtingen te hebben ingewonnen bij de betreffende afdelings-ziekenfondscommissie. — Dit voorkomt latere moeilijkheden!

---

7. Collegae, die het voornemen hebben een praktijk over te nemen, waaraan een ziekenfonds-praktijk verbonden is, worden, in hun eigen belang, aangeraden, alvorens daartoe over te gaan, inlichtingen in te winnen bij de Centrale Ziekenfonds-Commissie.

---

8. Het secretariaat der Centrale Ziekenfondscommissie is gevestigd bij W. van Eupen, van Bijleveldsingel 1, Nijmegen.

---

9. Voor inlichtingen de beroepsethiek betreffende — bijv. advies in gevallen, waarin de Codex niet voorziet — kan men zich wenden tot de Secretaresse der Commissie voor beroepsethiek: Line de Beer-van Essen, de Laïressestraat 126, Amsterdam-Z.

---

10. Het secretariaat der Centrale Commissie voor Schooltandverzorging is gevestigd bij Cl. Mahler, Rochussenstraat 61b Rotterdam C.

**Ned. Mij. t. b. d. Tandheelk. — Ver. Lab. houd.
Tandtechnici.**

ARBEIDSBEMIDDELING VOOR TANDTECHNICI

(Frombergdwarsstraat 5, Arnhem)

Stand der Arbeidsbemiddeling op 15 October 1938.

Stand op 15 September 1938, 23 werkzoekenden.

Van 15 September tot 15 October bijgeschreven 1.

Aanvragen van werkgevers 1.

Geplaatst geen.

Afgevoerd uit anderen hoofde geen.

Overgebleven 24, t.w. 6 eerste technici, 9 tweede technici, en 9 gevorderde leerlingen.

**Laboratoria, aangesloten bij de Vereniging
van Laboratoriumhoudende Tandtechnici in
Nederland**

(Secr. Ampèrestr. 75, Den Haag. Tel. 332015, postrek. 217307)

Lijst der aangesloten Laboratoria.

H. C. Stikkel	Alkmaar
Amst. Tandt. Lab. N.V. J. C. Adriaansen	Amsterdam
L. M. Fritz Jr.	Amsterdam
„Orthodontie” Tandtechn. Lab. C. L. Baak	Amsterdam
K. H. F. Rammelt Jr.	Amsterdam
J. A. Dürschke Jr.	Amsterdam
E. Thomas	Amsterdam
J. van Wezel	Amsterdam
N. G. Pieters	Amersfoort
P. van Toledo	Amersfoort
Tandtechnisch Laboratorium v/h B. Burghoorn	Apeldoorn
Th. Cappetti	Arnhem
Gebr. Tolmeijer	Arnhem
K. den Hartog	Assen
C. Limburg	Baarn
P. Backes	Bergen op Zoom
G. M. L. Augustijn	Bussum
Joh. Schouten	Delft
M. v. d. Graaf	Dordrecht
J. H. Kemp	Dordrecht
A. C. van Dommelen	Gouda
J. Appelhof	Groningen
Groninger Tandtechnisch Laboratorium	Groningen
Max Reneman N.V.	
A. F. J. Bernard	Den Haag
J. R. Fruitema	Den Haag
N.V. Moerhuis & Segboer	Den Haag

B. v. d. Neut	Den Haag
W. Neefs	Den Haag
Jac. Poot	Den Haag
A. Westra	Den Haag
A. van Zadel	Den Haag
H. J. P. Cornet Jr.	Haarlem
W. Geuzebroek	Haarlem
G. Henneman	Haarlem
J. v. d. Kuy	Haarlem
Y. Meyer	Heerenveen
J. J. Verharen	Heerlen
A. Muzerie	Den Helder
J. Bolhuis	Hengelo
Gooisch Tandtechn. Lab. L. P. H. v. d. Berg	Hilversum
Hilversumsch Tandtechnisch Lab. J. Jacobs	Hilversum
P. F. J. Felten	Laren
Friesch Tandt. Lab. Ombelet & Jorna	Leeuwarden
H. Kooistra	Leeuwarden
Tandt. Lab. v. d. Woude	Leeuwarden
A. L. van Bergen Henegouwen	Leiden
F. G. Smithuis	Lochum
Gebr. Mueller	Maastricht
H. J. K. van Empelen.	Rotterdam
G. Halvax	Rotterdam
L. W. F. Lacroix	Rotterdam
C. Th. Leenders	Rotterdam
W. van der Meulen	Rotterdam
M. J. A. van Noy	Rotterdam
J. F. de Regt	Rotterdam
L. E. Roelofsen	Rotterdam
Rotterdamsch Tandtechn. Lab. W. A. Tieleman	Rotterdam
J. van Solingen	Scheveningen
H. J. Volbeda	Sneek
B. H. Cohen	Tilburg
Jos. Helwes	Tilburg
P. C. A. Broek	Utrecht
H. Hopman	Utrecht
J. G. H. Jansen	Utrecht
H. J. Jetses	Utrecht
A. Meyer	Utrecht
L. M. J. Ostendorf	Utrecht
J. L. Schappert	Utrecht
C. Veth	Utrecht
D. Volbeda	Utrecht
J. v. d. Wildt	Voorburg
D. M. de Leve	Wildervank
S. A. May	Winschoten
J. Siesling	Zwolle
A. L. Rozendaal	Zeist